

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ КОЛЕДЖ
ЛЬВІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Кафедра “Менеджмент”

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Економіка праці та соціально-трудові відносини

Освітня програма Менеджмент,

Спеціальність 073 “Менеджмент”,

Галузь знань 07 “Управління та адміністрування

Затверджено на засіданні кафедри “Менеджмент”
Протокол № 1 від 02.09.2019 р.

м. Івано-Франківськ - 2019

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Економіка праці та соціально-трудові відносини
Викладач (-і)	к.е.н., Казюка Н.П.
Контактний телефон викладача	+38(099)7022130
E-mail викладача	natalya.kazyuka@ukr.net
Формат дисципліни	Очний
Обсяг дисципліни	4 кредити ECTS
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://ifagrarncol.at.ua/index/bibliotechnij_fond/0-69
Консультації	Очні консультації: згідно розкладу консультацій
2. Анотація до курсу	
У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен набути компетентності, тобто сформувати на основі знань, вмінь, навичок та їх практичного застосування здатності фахівця виконувати визначені стандартом для бакалаврів класи професійних завдань. Це результат освітньої діяльності вищого навчального закладу, що вимірюється і оцінюється професійними якостями бакалаврів. Після вивчення навчальної дисципліни студенти повинні обов'язково оволодіти категоріальним апаратом економіки праці та соціально-трудових відносин, методами визначення трудових показників та методикою складання звітності з праці. Перелік вмінь та навичок, які повинні бути сформовані у студента в процесі засвоєння даної навчальної дисципліни включає: загально-функціональні вміння та навички, що полягають в узагальненні та критичній оцінці існуючих типів, способів, методів управління соціально-трудовою сферою; предметно-видові вміння та навички включають вміння: організовувати роботу з управління персоналом, організації та нормування праці, складати баланс трудових ресурсів, планувати необхідну чисельність персоналу та розмір фонду оплати праці.	
3. Мета та цілі курсу	
Формування у студентів системи теоретичних та прикладних знань про категорії, поняття, механізми забезпечення розвитку і ефективного використання трудового потенціалу та формування соціально-трудових відносин в Україні. Цілі курсу: висвітлити теоретико-методологічні та соціально-економічні аспекти сучасних проблем економіки праці й соціально-трудових відносин; сформувати у студентів практичні навички і вміння щодо управління працею та регулювання відносин у соціально-трудовій сфері; розвинути здібності у майбутніх фахівців щодо вирішення проблем економіки праці й соціально-трудових відносин; охарактеризувати сучасні економічні процеси та економічні концепції щодо забезпечення ефективної зайнятості населення; навчити студентів використовувати здобуті знання в управлінні соціально-трудовими відносинами, організації праці та забезпеченні її високої ефективності на всіх рівнях; сприяти формуванню сучасного економічного мислення та світогляду студентів щодо прогресивного розвитку соціально-трудових відносин; сформувати вміння нарощувати й ефективно використовувати свій людський капітал, забезпечувати власну конкурентоспроможність на ринку праці, досягати реалізації своїх інтересів у соціально-трудових відносинах	
4. Результати навчання (компетентності)	
Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у сфері економіки праці та управління персоналом, уміння працювати як індивідуально, так і в команді, мати дослідницькі навички, уміння ефективно спілкуватися на професійному та соціальному рівнях, здатність виявляти закономірності функціонування сучасного підприємства, здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення, здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері регулювання економічних та соціально-трудових відносин, здатність до аналізу формування та використання трудового потенціалу, його професійної підготовки й перепідготовки, визначати фізіологічні особливості працівників під час здійснення їхньої трудової діяльності, функціональні особливості, переваги, недоліки різних форм організації праці. Здатність	

визначати сегментацію ринку праці, структуру попиту та пропозиції, зайнятості та безробіття, здатність використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність, адаптувати методи управління персоналом до умов функціонування ринкових суб'єктів господарювання, планувати й організовувати ефективну діяльність у процесі вирішення завдань мотивації персоналу підприємств, організацій, установ.					
5. Організація навчання курсу					
Обсяг курсу 120 год.					
Вид заняття			Загальна кількість годин		
лекції			32 год.		
семінарські заняття / практичні / лабораторні			32 год.		
самостійна робота			56 год.		
Ознаки курсу					
Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий		
II	073«Менеджмент»	I	нормативна		
Тематика курсу					
Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
Тема 1. Об'єкт, предмет і завдання дисципліни економіка праці та соціально-трудова відносини. Основні поняття і категорії економіки праці. Історичні аспекти розвитку трудових відносин у суспільстві. Наукові основи економіки праці: соціально-економічні, техніко-технологічні, правові й психофізіологічні. Завдання економіки праці в сучасних умовах – економічні: раціональне використання трудових і матеріальних ресурсів; підвищення продуктивності праці й ефективності виробництва; психофізіологічні: збереження здоров'я і працездатності людини; забезпечення привабливості праці; соціальні: створення умов для всебічного гармонійного розвитку працюючих.	Лекція, семінарське заняття	[1,3]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства. Людські ресурси як фактор економічного розвитку суспільства. Характеристика людських ресурсів за різними соціально-економічними категоріями, зокрема населення, економічно активне населення, трудові ресурси, економічна діяльність і чисельність безробітних. Процеси відтворення населення (природний, міграційний, соціальний,	Лекція, семінарське заняття	[2,4]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом

економічний), типи (екстенсивний та інтенсивний) і режими (розширене, просте, звужене відтворення). Відтворення ресурсів для праці – процес постійного й безперервного поновлення кількісних і якісних характеристик економічно активного населення. Вплив природного, міграційного й економічного руху населення на кількісні й якісні характеристики ресурсів для праці. Трудовий потенціал як інтегральна оцінка кількісних і якісних характеристик економічно активного населення. Трудовий потенціал окремої людини, підприємства, території, суспільства.					
Тема 3. Організація і нормування праці. Поняття «організація праці». Основні напрямки організації праці. Сутність і значення процесів суспільного поділу й кооперування праці, їхній взаємозв'язок і взаємозалежність. Поділ і кооперування праці на підприємстві, їхні форми. Організація і обслуговування робочих місць. Поняття «робоче місце», «робоча зона». Класифікація, спеціалізація і оснащення робочих місць. Планування робочих місць. Основні функції, форми й системи обслуговування робочих місць. Значення і ефективність типового проектування організації робочих місць. Раціоналізація трудових процесів і управлінських процедур. Аналіз трудового процесу. Проектування прогресивних трудових процесів. Показники раціональності трудових процесів. Колективні форми організації праці. Поняття трудового колективу. Основні типи трудових колективів. Умови праці. Фактори, що визначають умови праці на виробництві та їх значення для здоров'я і працездатності людей. Сутність і зміст процесу нормування праці. Робочий час, його склад і структура. Методи вивчення ефективності використання робочого часу. Призначення і класифікація нормативів з праці. Характеристика й класифікація норм праці. Методи	Лекція, семінарське заняття	[1,6]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом

нормування і способи вдосконалення норм.					
Тема 4. Продуктивність і ефективність праці. Поняття «продуктивність праці». Принципи управління продуктивністю. Показники вимірювання продуктивності праці на макрорівні. Методи вимірювання продуктивності праці, що використовують на підприємствах. Вартісний метод вимірювання продуктивності праці, його різновиди переваги і недоліки. Натуральний і умовно-натуральний методи вимірювання продуктивності праці, їхні переваги і недоліки. Трудовий метод вимірювання продуктивності та сфера його використання. Класифікація факторів продуктивності праці. Природні й суспільні умови підвищення продуктивності праці. Макроекономічні фактори підвищення продуктивності праці. Резерви зростання продуктивності праці. Взаємозв'язок факторів і резервів продуктивності праці. Класифікація резервів зростання продуктивності праці. Резерви зниження трудомісткості продукції, їхній склад. Резерви ефективного використання робочого часу.	Лекція, семінарське заняття	[2,7]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 5. Політика доходів і оплати праці. Поняття «заробітна плата». Соціально-економічна сутність заробітної плати. Номінальна й реальна заробітна плата, реальні доходи. Функції заробітної плати й принципи її організації. Джерела формування заробітної плати. Поняття «доходи населення». Формування доходів споживання і нагромадження. Взаємозв'язок рівня заробітної плати з рівнем цін, продуктивністю, структурою виробництва, доходами й прибутками. Елементи організації заробітної плати. Законодавчі та нормативні документи, на основі яких здійснюють державне регулювання заробітної плати. Визначення мінімального споживчого бюджету. Індексація доходів. Компенсаційні виплати. Сутність тарифно-договірного регулювання заробітної плати. Регулювання заробітної плати на державному (національному) рівні. Мінімальна заробітна плата. Генеральна	Лекція, семінарське заняття	[4,6]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом

тарифна угода. Необхідність регулювання заробітної плати на галузевому рівні. Мінімальна заробітна плата на галузевому рівні. Галузева, територіальна та колективна тарифні угоди.:					
Тема 6. Планування праці. Система трудових показників і їхній взаємозв'язок. Методи аналізу трудомісткості, чисельності працівників, продуктивності праці й витрат на робочу силу. Планування трудомісткості за окремими її видами і в цілому. План організаційно-технічних заходів – основа розрахунку планової трудомісткості. Методи розрахунку чисельності робітників (на основі трудомісткості виробничої програми, за робочими місцями, нормами обслуговування, нормативами чисельності). Планування чисельності керівників, спеціалістів, службовців (за типовими нормативами, нормами підпорядкованості й нормами навантаження). Визначення додаткової потреби в працівниках. Методика планування продуктивності праці за факторами її зростання. Планування підвищення продуктивності праці на основі зниження трудомісткості продукції та поліпшення використання робочого часу. Фонд оплати праці. Планування фонду заробітної плати за нормативами. Планування фонду заробітної плати керівників, спеціалістів, службовців. Планування середньої заробітної плати й співвідношення темпів її підвищення з темпами зростання продуктивності праці.	Лекція, семінарське заняття	[7,8]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 7. Аналіз, звітність, аудит у сфері праці. Основні задачі аналізу використання трудових ресурсів і витрат на оплату праці. Аналіз забезпеченості підприємства робочою силою і кваліфікаційного складу робітників. Якісна структура трудового потенціалу підприємства за ознаками: стать, вік, стаж роботи на підприємстві, освіта, кваліфікація та ін. Аналіз руху й стабільності робочої сили. Рівень	Лекція, семінарське заняття	[5,7]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття, пройти тестуванн	5 балів	До наступного заняття за розкладом

інтенсивності руху працівників: коефіцієнти обороту з прийому і вибуття, загального обороту й коефіцієнта заміщення. Коефіцієнт плинності, коефіцієнт стабільності кадрів. Аналіз використання робочого часу. Аналіз використання робочого часу на основі балансу робочого часу (календарний фонд робочого часу). Аналіз продуктивності праці та вплив факторів на продуктивність праці. Аналіз використання фонду оплати праці. Аналіз соціального розвитку підприємства. Показники соціального розвитку за основними групами персоналу. Соціально-культурні й житлово-побутові умови працюючих і членів їх сімей. Аудит праці. Головні задачі ревізії розрахунків з оплати праці			я до попередніх тем		
Тема 8. Соціально-трудові відносини як система. Основні категорії і поняття, що відбивають процес становлення і розвиток соціально-трудових відносин, їхній основні характеристики та якості. Структурні складові соціально-трудових відносин: суб'єкти й рівні, предмети соціально-трудових відносин і їхня структура. Принципи й типи соціально-трудових відносин: принципи солідарності та субсидіарності; рівноправне партнерство, конфлікт, дискримінація.	Лекція, семінарське заняття	[2,9]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 9. Соціальне партнерство. Визначення поняття «соціальне партнерство». Мета й принципи соціального партнерства. Суб'єкти соціального партнерства. Особлива роль держави як арбітра й роботодавця на ринку праці. Роль спілок роботодавців як виразників інтересів підприємців на ринку праці. Порядок ведення тристоронніх переговорів на національному рівні та укладання генеральної тарифної угоди. Учасники й порядок, зміст проведення тарифних переговорів на галузевому (територіально-галузевому) рівні. Порядок укладання колективних договорів на мікрорівні, їхні структура та зміст.	Лекція, семінарське заняття	[5]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 10. Ринок праці та його	Лекція,	[11]	Опрацюва	10	До

регулювання. Ринок праці як підсистема ринкової економіки. Поняття «ринку праці», «ринку робочої сили» та «ринку робочих місць». Сучасні умови виникнення та ефективного функціонування ринку праці. Елементи ринку праці: попит, пропонування цін і робочої сили. Особливості товару «робоча сила». Складові елементи механізму функціонування сучасного ринку праці: суб'єкти, об'єкти, інструменти й засоби впливу. Функції сучасного ринку праці. Сегментація ринку праці за різними ознаками. Показники використання трудових ресурсів.	семінарське заняття		ти лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	балів	наступного заняття за розкладом
Тема 11. Соціально-трудові відносини зайнятості. Поняття, види й форми зайнятості населення. Державне регулювання зайнятості населення. Основні напрямки державної політики в галузі зайнятості населення. Активні й пасивні методи й заходи регулювання зайнятості. Програми сприяння зайнятості. Система органів і служб зайнятості. Законодавство України про зайнятість. Підходи до визначення поняття і рівня безробіття. Види безробіття. Природна норма безробіття. Соціально-економічна оцінка рівня безробіття. Визначення статусу безробітного. Допомога з безробіття.	Лекція, семінарське заняття	[9,11]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 12. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин. Специфіка моніторингу досліджень соціально-трудових відносин. Сутність, мета й завдання соціологічних досліджень у сфері праці. Регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин.	Лекція, семінарське заняття	[9,10]	Опрацювати лекційний матеріал, підготуватися до семінарського заняття	5 балів	До наступного заняття за розкладом
Тема 13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин. Умови створення міжнародної організації праці (МОП). Структура міжнародної організації праці та її основні документи: міжнародна конференція праці, адміністративна рада, міжнародне бюро праці, декларація про	Лекція, семінарське заняття	[11]	Підготувати до контрольної роботи	5 балів	До підсумкового заняття

основні принципи й права у сфері праці. Трипартизм як відмітна риса МОП. Головні мета й завдання організації. Методи роботи й основні сфери діяльності: нормотворча, міжнародне співробітництво, дослідження і публікації. Головні сфери діяльності: зайнятість і безробіття, достойна праця, права людини, умови, безпека й гігієна праці, виробниче й навколишнє середовище, соціальний захист жінок, інвалідів, трудящих-інвалідів, усунення дитячої праці.					
6. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	100 бална за семестр – як середньо арифметичне 100 балів протягом семестру та 100 балів за екзамен “відмінно” – студент демонструє повні і глибокі знання навчального матеріалу, достовірний рівень розвитку умінь та навичок, правильне й обґрунтоване формулювання практичних висновків, наводить повний обґрунтований розв’язок прикладів та задач, аналізує причинно-наслідкові зв’язки; вільно володіє науковими термінами; “добре” – студент демонструє повні знання навчального матеріалу, але допускає незначні пропуски фактичного матеріалу, вміє застосувати його до розв’язання конкретних прикладів та задач, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, допускає окремі несуттєві помилки та неточності розв’язках; “задовільно” – студент володіє більшою частиною фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не завжди вміє правильно застосувати набуті знання до розв’язання конкретних прикладів та задач, нечітко, а інколи й невірно формулює основні твердження та причинно-наслідкові зв’язки; “незадовільно” – студент не володіє достатнім рівнем необхідних знань, умінь, навичок, науковими термінами.				
Вимоги до письмової роботи	Відповідно до навчального плану, студент виконує одну контрольну роботу, яка є допуском до складання іспиту. Головна мета її – перевірка самостійної				

	роботи студентів в процесі навчання, виявлення ступеня засвоєння ними теоретичних положень курсу. При розв'язанні задач студент має детально вказувати, яким саме був хід його роздумів, якими формулами він користувався.
Семінарські заняття	Семінарське, практичне заняття проводиться з метою формування у студентів умінь і навичок з предмету, вирішення сформульованих завдань, їх перевірка та оцінювання. За метою і структурою семінарські, практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни, а також передбачає попередній контроль знань студентів. Оцінка за семінарське, практичне заняття враховується при виставленні підсумкової оцінки з дисципліни
Умови допуску до підсумкового контролю	– оцінка за поточне тестування (5 балів); – оцінка за відповіді на всі основні та додаткові запитання під час аудиторних занять (65 балів); – оцінка за контрольну роботу (20 балів); – оцінка за самостійну роботу (10 балів).

7. Політика курсу

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);

- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;

- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації».

Засвоєння пропущеної теми лекції з поважної причини перевіряється під час складання підсумкового контролю. Пропуск лекції з неповажної причини відпрацьовується студентом (співбесіда, реферат тощо).

Пропущені практичні, семінарські та лабораторні заняття, незалежно від причини пропуску, студент відпрацьовує згідно з графіком консультацій. Поточні „2”, отримані студентом під час засвоєння відповідної теми на практичному, семінарському та лабораторному занятті перескладаються викладачеві, який веде заняття до складання підсумкового контролю з обов'язковою відміткою у журналі обліку роботи академічних груп.

8. Рекомендована література

1. Акулов М. Г. Економіка праці і соціально-трудові відносини : навч. посібник / М. Г. Акулов, А. В. Драбаніч, Т. В. Євась. – Київ : Центр навчальної літератури, 2012. – 328 с.
2. Буряк П. Ю. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібник / П. Ю. Буряк, М. І. Григор'єва, В. А. Карпінський. – Київ : Центр навчальної літератури, 2004. – 440 с.
3. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудові відносини : підручник / О. А.

Грішнова. – Київ : Знання, 2006. – 559 с.

4. Грішнова О. А. Людський капітал : формування в системі освіти і професійної підготовки / О. А. Грішнова. – Київ : Знання, КОО, 2001. – 254 с.

5. Жуков В. Соціальне партнерство в Україні : навч. посібник / В. Жуков, В. Скуратівський. – Київ : УАДУ, 2001. – 200 с.

6. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібник / М. Д. Ведерніков, О. В. Хитра, О. А. Гарват, О. О. Чернушкіна та ін. – Львів : Новий світ – 2000, 2012. – 869 с.

7. Економіка праці та соціально трудові відносини. Збірник завдань і вправ : навч. посібник / Д. Н. Дарченко, В. С. Рижигов, О. Л. Єськов, О. М. Мікрюков. – Київ : Центр учбової літератури, 2007. – 252 с.

8. Єсінова Н. І. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посібник / Н. І. Єсінова. – Київ : Кондор, 2006.– 432 с.

9. Завіновська Г. Т. Економіка праці / Г. Т. Завіновська. – Київ : КНЕУ, 2003. – 300 с.

10. Карпіщенко О. І. Економіка праці та соціально трудові відносини: навч. посібник / О. І. Карпіщенко. – Суми : Університетська книга, 2006. – 264 с.

11. Лібанова Е. М. Ринок праці : навч. посібник / Е. М. Лібанова. – Київ : ЦНЛ, 2003. – 224 с.

Викладач _____ Казюка Н.П.